

ELEMENTE DIALECTALE ÎN FOLCLORUL RUȘILOR-LIPOVENI DIN
NĂVODARI

Nina Macarov
Universitatea Ovidius Constanța

*Elements of dialectology in the folklore of Lipovenian-Russians in Năvodari
(Abstract)*

The culture of the Lipovenian-Russian – Old-Believers remains generally traditional, however, in spite of the considerable degree of conservation, the avoidance of the innovations is almost impossible. Most of the time these innovations appeared as an obligatory form of adaptation for the owners of the old culture at the new conditions of existence. The literary folklore reflects the almost unchanged image of a language belonging to a geographical sphere and a historical period long forgotten. And to demonstrate this I resorted to collecting a folkloric material from the Dobrogean localities Navodari, Slava Rusa, and analyzing some popular literary species and genres like lyrical songs, ceastuski, tales, proverbs, sayings, riddles and spiritual verse.

The Old-Believers brought with them on these new lands an enormous, invaluable folk culture, not only in documents or in books but also in their memory and hearts. Apart from the songs and tales, a series of customs and rituals managed to create once more the Russian Universe.

I. ISTORIOGRAFIA ȘI FOLCLORISTICA

Cultura apare ca un factor obiectiv, prin raportare la diferitele sisteme sociale, însă ea funcționează, se dezvoltă și se schimbă în funcție de necesitățile societății concrete, de interesele și valorile diferitelor grupuri sociale.

Întreaga viață culturală a Rusiei până la mijlocul secolului al XVII-lea a fost legată iremediabil de tradițiile religioase; de aceea, schimbările din sfera religioasă, au dus la schimbări în cea culturală. Adepții reformelor lui Nikon, patriarhul Rusiei între anii 1652-1658, au făcut pasul către cultura vestică, ceilalți au rămas fideli vechilor norme, vechilor ritualuri religioase, iar baza de funcționare a tradiției culturale a celor din urmă a fost supusă unor tendințe de conservare. În același timp, poate paradoxal, religia staroverilor (a rușilor ortodocși de rit vechi) și folclorul se află într-o relație de distribuție complementară: cu cât mai slabă este viața spirituală, cu atât mai privilegiată este poziția folclorului. Această afirmație este valabilă și în raportul invers.

Cultura staroverilor ruși-lipoveni rămâne în general tradițională, însă, în ciuda gradului însemnat de conservare, evitarea inovațiilor este aproape imposibilă. De cele mai multe ori, aceste inovații au apărut ca o formă obligatorie de adaptare a purtătorilor vechii culturi la noile condiții de existență. Suntem nevoiți, de asemenea, să vorbim și despre o interferență culturală, un proces de interacțiune a trăsăturilor

culturale sudice cu cele nordice și de împrumuturi de elemente din cultura ucrainenilor, belarușilor, a românilor, cu care staroverii ruși-lipoveni au intrat în contact. Aceste fenomene au putut fi posibile ca urmare a unor realități social-istorice după cum urmează: reducerea canalelor de informare etnoculturală cu etnosul matern; pierderea unor părți a tradițiilor culturale strămoșești; rezistența la influența culturii străine; interacțiunea dintre tradiție și inovație.

Cu ajutorul instalării inovațiilor, peste generații a avut loc formarea unor noi tradiții la baza unei culturi relativ închise.

Întreaga istorie a rușilor-lipoveni este strâns legată de păstrarea tradițiilor. Însuși faptul existenței lor de aproape trei secole pe aceste teritorii este o mărturie clară că alături de respectul față de tradiții, în viața staroverilor au pătruns și pătrund fenomene noi. Practic, aproape fiecare cercetător care studiază diferitele aspecte ale culturii spirituale și materiale ale rușilor-lipoveni, tratează problema căilor concrete de îmbinare a tradițiilor și inovațiilor.

Din punctul de vedere al stilului, al conținutului și îndeosebi al limbii, folclorul literar al rușilor-lipoveni aparține unui anumit spațiu geografic al patriei originare, unui anumit dialect, este folclorul unei anumite zone a Rusiei secolului al XVII-lea. Însă alături de coordonata neîntreruptă a păstrării tradițiilor perioadei și zonei în discuție, trebuie avut în vedere și un alt fenomen: apariția, în perioada modernă, a unor noi texte literare populare, fără a avea vreo legătură cu trecutul istoric. Acest aspect se explică prin faptul că în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, comunitățile de staroveri din diaspora erau, chiar dacă nu foarte puternic, legate de centrele acestei confesiuni din Rusia. Oamenii făceau adesea schimburi de scrisori, de compuneri cu caracter polemic, sute de oameni migrau din loc în loc, din țară în țară, ceea ce făcea posibil și un schimb permanent de folclor.

Astfel că nu se poate vorbi de o izolare propriu-zisă a comunităților de ruși-lipoveni. Mai mult decât atât, aceștia au avut întotdeauna un interes acut față de patria mamă și cu foarte multă deschidere primeau, își însușeau noile cântece, basme, aduse din țara de origine. Prin aceasta se explică varietatea extraordinară a repertoriului folcloric al staroverilor din România. Alături de o română extrem de nouă poate fi întâlnit un cântec auzit la radio, de pe diferite discuri sau de la soldații aflați în trecere în timpul celor două războaie mondiale, ceea ce ne determină să considerăm că staroverii sunt purtătorii întregii culturi a poporului rus și nu doar a unor părți izolate, răslețe ale acesteia.

Există posibilitatea, cu o exactitate mai mică sau mai mare, de a se evidenția tradiția de bază a locului. Textele împrumutate recent, de regulă, se întâlnesc într-o singură redacție. A se delimita aceste inovații de operele arhaice, rare, aproape uitate, nu conferă o greutate foarte mare. Am constatat că subiecții intervievați, în general, pot deosebi elementele folclorice arhaice de cele noi prin simplul fapt că atunci când este transmisă opera de la cei mai în vârstă la cei mai tineri se fac relatări și în privința vechimii acesteia.

Ținând seama de dominantă extrem de importantă, pe care o descoperim în conștiința staroverilor de pretutindeni și anume permanenta raportare a acestora la opoziția *propriu-străin*, *propriul* fiind adesea identificat cu vechiul, iar *străinul* – cu noul, apărut după *rascol*, la jumătatea secolului al XVII-lea, și îndeosebi cu caracteristicile vieții moderne, putem spune că genurile folclorului tradițional sunt identificate cu vechiul, cu *propriul* și se păstrează prin repertoriul oral mult mai bine decât la pravoslavnicii. Prin această afirmație argumentăm importanța extraordinară pe care o are folclorul literar în cercetările dialectale, întrucât acesta reflectă, poate cel mai bine, imaginea aproape neschimbată a unei limbi aparținând unei sfere geografice și unei perioade istorice de mult apuse.

Nu de puține ori a fost reliefat și de către alți cercetători că interacțiunea dintre lucrările lingvistice, istoriografice, etnografice și folclorice duce la rezultate efectiv mai exacte, prin cercetarea culturii populare nu numai în sincronie ci și în diacronie. Este foarte importantă, de asemenea, punerea față în față a tradiției orale cu cea scrisă întrucât interferența lor constituie aspectul unor cercetări mult mai complexe.

Istoria și folcloristica, unite într-un complex, se ajută reciproc cu argumente prin rezolvarea diferitelor tipuri de probleme, precum apariția și dezvoltarea tradiției orale și scrise, perioada populării diferitelor zone geografice, caracterul legăturii cultural-genetice cu alte regiuni. De exemplu, cunoașterea sistemului de interdicții (interpretarea cântecelor folclorice, jocul la horă) existent de-a lungul veacurilor în cadrul ideologiei comunităților starovere, permite descrierea corelației dintre programul ideologic al acestei credințe și conținutul repertoriului oral, interdicțiile pentru anumite genuri folclorice și statutul celor care le interpretează, iar prin cunoașterea acestor corelații se poate ajunge la prognozarea repertoriului literar popular.

O asemenea metodă de cercetare a fost aplicată de către Никитина, С.Е., (*Устная...*, 1982), care a îmbinat datele oferite de documentele istorice cu materialul anchetelor de teren făcute în diferitele regiuni ale Rusiei populate de staroveri. Aceasta susține că, privind în diacronie, cultura populară staroveră se caracterizează prin trei particularități de bază: un tradiționalism excesiv, influența tradiției cărturărești religioase și o relativă izolare față de cultura regiunilor învecinate. Deși sistemul interdicțiilor religioase a fost destul de aspru, Nikitina constată totuși un bogat conținut folcloric. În raioanele Ilinsk și Vereșiazhinsk au trăit staroverii ceasoveni sau *kerjaci*, o populație cu știință de carte. Ei considerau că este păcat să cânti cântece populare, însă cădeau ușor în acest păcat; tradițiile de nuntă și repertoriul legat de aceasta este comun kerjacilor și pravoslavnicilor. Însă, în aceste locuri hora era jucată numai de către nikonieni, staroverii nu aveau voie să joace la muncile câmpului, de aceea, cântecele de joc la ei deveneau cântece de masă *застольные*.

În trecut culegerea cântecelor folclorice în această regiune producea greutate explicabile. În primul rând, interpretarea cântecelor laice de către membrii soborului era curmată de aspre interdicții, amintite deja, iar această situație îl pune pe

culegătorul de folclor în fața unei lăzi de zestre încuiate: generațiile în vârstă, păstrătoare ale tradițiilor folclorice nu aveau dreptul nici de a cânta cântecele *păgâne*, nici de a permite celorlalți să le interpreteze în prezența lor.

Cea mai mare interdicție și respingere au cunoscut-o în trecut cântecele de horă și de joc, adică în general cântecele care necesitau o mișcare a trupului. Interdicția acestor genuri era cunoscută nu numai la *maksimovți*, dar și la staroverii din toate celelalte direcții confesionale. Jocul și dansul în luncă erau interzise și la *popovți*. În mod dezaprobator le priveau *beglopopovții*. La *pomorți*, în anumite zone cântecele de joc erau permise, însă numai sub supravegherea atentă a părinților prezenți la fața locului. Ca un obiect absolut antihristic era văzută *harmonoška*. Și, deși cântatul la diferite instrumente era dezaprobat de către cei din sobor, totuși metodele strămoșești de interpretare muzicală cunoșteau trecerea, la timpul și locul potrivit. Astfel, era permis cântatul la fluier, dar numai atunci când se coceau grânelor. Se cânta la ferăstrău și la lingură. În acompaniamentul ferăstrăului și *zasloncii* (de *zasloncă* *zaslonkă*=capacul de la cuptor, și ferăstrău se lovea cu cuțitul) cântau la nunți cântece de joc, însă numai anumite texte. Nikitina înregistrează cântecul *Во поле берёзонька стояла* (*Mesteacănul creștea în câmp*), la *zaslonkă*, cu refrenul *тары-бары, растабары, чувиль мой, чувиль*.

O problemă foarte importantă este aceea că la *bespopovți*, însăși organizarea nunții trebuia să compenseze într-un anume fel absența cununiei prin păstrarea nealterată a tuturor ritualurilor tradiționale care simbolizează importanta schimbare din viața omului. De aceea întregul ritual de nuntă care include simbolistica obiectelor, acțiunilor și textelor poetice și muzicale nu era în nici un fel blamată și supusă interdicțiilor soborului. Este paradoxal, dar *bespopovții* încălcând ritualul creștin al cununiei, în același timp contribuiau la consolidarea unui ritual păgân. Jocul nașei era o lege de neîncălcăt (jocul cu strigături era considerat la staroveri cel mai diavolesc și păgân act). O funcție extrem de importantă îi era atribuită batistei cu care mireasa își ștergea lacrimile – *плакуша*: mireasa își punea batista în sân, aceasta îi cădea jos, iar mama o ridica și o ardea pentru ca în timpul căsniciei fata să nu plângă.

Locul central în repertoriul cântecelor de nuntă îl ocupau *причёты* (un fel de bocete). *Priceotele* erau interpretate în cor, însă în calitate de solistă era invitată o bocitoare, numită în regiunea Perm *вытница*. La *maksimovți* *vătnița* putea fi chiar membră a soborului, deoarece *pricotul* nu era ca orice alt cântec *păgân*, în felul acesta, ca și ceilalți membri ai soborului, cei ce interpretau nu se așezau la masa nunții.

La nunta *pomorților*¹ nu se practicau bocetele, analoge ca melodicitate cu cele de înmormântare și însuși genul bocetelor de înmormântare, precreeștine, nu a conșcut o răspândire în această regiune. Ritualul creștin de cântare, lung de 5-6 ore, a înlocuit toate acțiunile ritualice precreeștine. În cadrul cântecelor pomorților, par mult mai interesante cântecele de jale întâlnite la nuntă sau la plecarea la oaste. Ele reprezintă modele foarte clare, pe mai multe voci, cu un text foarte alungit. Iată un fragment dintr-un astfel de cântec: *оў да во поxo – во поxoд по – азъ во в поxoд пошли...* (*of da pleca – plecat-au pleca – plecat-au la drum...*). Această alungire excesivă a vocalelor și aceste repetiții multiple a cuvintelor și a unor întregi fragmente, se explică prin dimensiunea nu foarte mare a textului folcloric. După modelul tradițional al refrenului mult alungit erau cântate adesea în perioada modernă și cântecele sovietice.

Din cadrul celorlalte genuri trebuie amintite *присказульки* și *припевки*. Primele reprezentau niște cântecele simple, cu un anumit subiect. *Припевки*, înrudite cu *частушки* sunt strigături cu un conținut textual vesel. Vom prezenta un exemplu:

*Деньги есть – так ешь орехи,
Денег нет – черемуху,
Девки есть – так люби девок,
Девки нет – Ерёмиху. (Никитина, Устная...pp.110)*

(Ai bani – mănânci alune/ Nu ai bani – mănânci mălin/ Fete sunt – iubește fata/ Dacă nu – pe-Eriomiha).

Ceastuški

Mulți specialiști consideră că acest gen literar a apărut la mijlocul secolului al XIX-lea. Dar iată că în enclavele cu populație rusă din România, și nu numai, care s-au format înainte de această perioadă, poate fi auzită *ceastuška*, în mod frecvent. *Ceastuški* pur și simplu nu au fost aduse, nu au putut fi aduse în timpul migrației. După cum afirmă Bahtin, acest gen este inexistent în culegerile vechi de folclor ale lui Tumilevici (Бахтин, *Некоторые итоги...*,251). În același timp, în satele starovere din Mongolia, fondate la începutul secolului al XX-lea, *ceastuška* era unul dintre cele mai populare genuri folclorice. Unii specialiști explică absența acestui gen la unii staroveri stabiliți din cele mai vechi timpuri în raioanele izolate ale Rusiei sau în țările

¹ În secolul al XVIII-lea asistăm la separarea pe două ramuri a credinței de rit vechi: *popovți* și *bespopovți* (cu *popă* și fără *popă*), pentru ca mai târziu acest fenomen să ia amploare prin fărâmițarea celei de-a doua ramuri într-o serie de confesiuni religioase, unele dintre ele dispărute astăzi: *fedoseevți* (de la numele Fedoseev), *danilovți* (de la numele Danilov), *adamantovi* (de la numele Adamantov), *aaronovi* (de la numele Aaronov), *filipovți* (de la numele Filip), *pomorți* (de la toponimul Pomorie), *reabinovți* (de la numele Reabinov), *melhisedeci* (de la numele Melhisedec), *beguni* (de la adjectivul *бегун* = *fugar*), *netovți* (de la adverbul *нет* = *nu*), *ceasoveni* (de la substantivul comun *часы* = *ceasurile din timpul liturghiei*), *maximovți* (de la numele Maximov), *beglopopovți* (substantiv compus=staroverii fugari, cu *popă*).

din vecinătate, prin interdicțiile și dogmele religioase, *ceastușka* reprezentând un cântecel vesel, de joc.

Este incontestabil faptul că *ceastușki* au fost împrumutate cu ajutorul mijloacelor de informare moderne: radio, televiziune, casete video și audio. Iată o *ceastușkă* înregistrată de Bahtin pe teritoriul României:

*С неба звездочка упала,
Прямо кулаку на нос.
А кулак испугался
Записался у колхоз.* (Бахтин, *Некоторые*

итоги..., p. 251)

Nu putem considera această creație drept o *ceastușkă* lipovenească, prin simplul său conținut ideatic. În schimb, așa numitele *предчастушечные формы*, forme premergătoare aceluia gen de asemenea sunt adesea întâlnite în România.

Noi am înregistrat de la Nichita Ana, din Năvodari următoarele *ceastușki*:

*Ми'лой мой, ми'лой мой,
Штоп ты правали'ля.
Я-ади'н ве'чир настая'л
И фсем нафали'ля.*

*Ва'ся мой, Ва'ся мой,
А я Ва'сина.
Купи'л Ва'ся бе'ла пла'тя,
А я кра'сила.*

*Ни уледи'тя на мене'
Што я то'нинькыя
Са'шю ю'пычку на во'лни
И бу'ду то'лстинькыя.*

Înainte de a trece la analiza dialectologică propriu-zisă a cântecelor interpretate de Nichita Ana (Năvodari), se impune discutarea situației lingvistice deosebite a localității din care acestea provine. Documentele atestă faptul că în vechea comună Carachioi a existat o comunitate de staroveri încă din secolul al XVIII-lea. După cel de-al doilea război mondial, în urma retragerii trupelor rusești de pe teritoriul țării noastre, cei mai mulți dintre lipovenii acestei comune au profitat de schimbările favorabile care au intervenit în Rusia cu privire la imaginea rușiilor staroveri, și nu numai a lor, pentru a se întoarce în țara de origine. În urma acestui fenomen de emigrare în masă, s-a trecut la colonizarea comunei, devenită ulterior oraș, cu populație de origine română din diferite zone ale țării. De asemenea, orașul nou format, a reprezentat o atracție și pentru comunitățile de lipoveni din celelalte localități dobrogene, dar și din Moldova și Bucovina, ceea ce ne permite acum să vorbim despre Năvodari ca despre o enclavă eterogenă din punct de vedere lingvistic. Este greu de

precizat astfel trăsăturile dialectologice proprii acestei localități, dacă nu, odată cu fenomenul emigrării în discuție, s-a pierdut și specificul lingvistic al locului. Astfel că, Nichita Ana, deși locuiește în acest oraș, prezintă particularități lingvistice specifice satului din care provine, Slava Rusă.

Așa cum am afirmat și în partea introductivă, lexicul textelor folclorice nu a suportat modificări în ceea ce privește împrumuturile din limba română sau din limbile cu care lipovenii au intrat în contact. În cele trei catrene nu se constată nici o unitate lexicală străină de limba rusă. Singurul aspect care poate fi luat în considerare este cel fonetic, cu trăsături specifice dialectului velicorus de sud. Prezentăm cele constatate:

-reducerea grupului consonantic *xɐ* la *ɸ* în verbul prefixat (*на*)*фали'ля*, (*там* *ләудат*)

-asurzirea consoanei *ɐ* în poziție inițială: *ɸсе'м* (*tuturor*).

De remarcat este că în limba colocvială a localității Slava Rusă, acest cuvânt nu este redat în forma prezentată mai sus, cu varianta surdă a consoanei *ɐ*, ci asistăm la o deconsonantizare a lui *ɐ* la *y*, *yse'м*. Fenomenul demonstrează faptul că lexicul folclorului literar este mult mai bine conservat. Ideea este întărită și de substantivul precedat de prepoziție, *на во'лну* (*din lână*), în care consoana *ɐ* nu suferă fenomenul deconsonantizării constatat la același cuvânt în vorbirea populară.

Formele *имон*, *ве'чир*, *ю'нычку* și *што* nu pot fi considerate dialectale, ci reprezintă o tendință proprie limbii ruse colocviale. Nu aceleși lucru îl putem spune despre adjectivul *ми'лой*, care nu poate fi decât o variantă dialectală întrucât limba rusă literară nu acceptă în cazul adjectivelor masculine, cu accentul pe temă, în cazul nominativ, desinența *-ой*.

Conform datelor oferite de В.В. Иванов (*Русские...*, 40), formarea cazurilor genitiv și acuzativ la pronumele personale de persoana I și a-II-a, cu terminația *e*, *на мне'*, este o tendință a graiurilor sudice de a păstra formele arhaice, slave.

Specific acestui sat este și sufixul verbelor la imperativ, dar și la indicativ prezent, de persoana a-II-a, plural, *-тя*: *yledи'тя*.

Știut este că în limba rusă literară, vocalele *a* și *o* postonice suportă o închidere fonetică, sunt rediate ca *ъ*, *малинькья*. În textul înregistrat de noi constatăm în finala cuvântelor *ма'линькья*, *то'лстинькья*, un grad maxim de închidere a vocalei *a* la *ы*. Așa cum am amintit și cu alte ocazii, dialectul rușilor-lipoveni tinde spre pierderea genului neutru. O dovadă că acest fenomen lingvistic a cunoscut o amploare deosebită o reprezintă faptul că a afectat chiar și textele folclorice, unde, modificările, de orice natură, s-au produs mai greu. Un astfel de exemplu ni-l oferă și textele prezentate: *бе'ла пла'тя* (*rochia albă*).

II. HERMENEUTICA POPULARĂ

Noțiunea de *filologie populară* este legată de noțiuni precum *autoconștientizare*, *reflecție*, și este apropiată de termenul lingvistic *metatext* sau textul despre text. Termenul *filologie populară* este introdus de С.Е., Никитина conform analogiei cu propunerea americanului Henry M. Hoeningwald (A

proposal...), *lingvistica populară* și se regăsește într-o variantă mai largă deoarece în sintagma *filologie populară* pe lângă *lingvistica populară* includem și *folcloristica populară* și *hermeneutica populară*. Aceasta se explică prin faptul că conștientizarea textelor tradiționale și a culturii populare este inseparabilă de conștientizarea limbii și a formelor lingvistice.

Autoconștientizarea acută proprie staroverilor se reflectă într-o atenție extrem de mare asupra comportamentului lingvistic propriu, dar și al celor din jur. Reflectarea asupra textelor tradiționale este, de asemenea, o trăsătură organică a staroverilor. De aceea, spunem că *hermeneutica populară* este foarte larg răspândită și foarte dezvoltată la staroveri.

Fonetica, normele ortoepice și corpul lexical, devin la staroveri, obiectul de analiză, de regulă prin contactul și compararea cu două tendințe lingvistice, reprezentând *propriul* și *străinul*. Așa cum am afirmat, *propriul* este conștientizat ca ceva corect, iar *străinul* ca ceva greșit. Această tendință generală devine mult mai evidentă la staroveri, întrucât receptarea limbii este legată de convingerea în adevărul concepțiilor sale.

În privința lexicului, un loc important îl ocupă o înțelegere a formei cuvântului și a semanticii sale. Trebuie amintit faptul că în concepția populară, cuvântul nu a fost niciodată doar un semn, denumirea obiectului este strâns legată de esența acestuia, forma cuvântului niciodată nu este întâmplătoare.

Vom încerca să prezentăm în continuare câteva asemenea modele de autoconștientizare lingvistică. În timpul realizării anchetelor de teren am sesizat coexistența a doi semnificații, *сказ(с)ка* și *каска*, pentru un singur semnificat. Nichita Ana comentează cele două variante: *Адни' ѓао'рють ка'ска а друґи'и ѓао'рють ска'з(с)ка. Как хто паня'л. Кто пайма'л ѓао'рить ка'ска, а хто ска'ска – ска'ска. Сё адина'кывыя. И'ли то'я и'ли то'я. (Unii spun скаска iar alții каска. Fiecare cum a înțeles. Cine a înțeles каска spune каска, iar cine скаска – скаска. E totuna. Ori una ori alta)*

Din aceeași sferă semantică face parte și *ба'сня* La întrebarea ce reprezintă *ба'сня* și care ar fi diferența între *ска'ска* și *ба'сня* Nichita Ana răspunde: *Ровеґти неадевярате – эта басня. А ска'ска э'та раска'с како'й-то раска'звывыишь детё'нку... Ска'ска мо'жить быть и пра'уда. Уо'т мая' свекру'ха ѓавари'ла: «Да э'та ка'ски ара'пски» deci называ'ица што э'та ни пра'уда. În explicațiile pe care ni le prezintă persoana anchetată constatăm că aceasta face o distincție conștientă între cei doi termeni *ска'зка* și *ба'сня*. În legătură cu primul termen, aceasta accepta și ideea existenței unui adevăr în acest tip de narațiune. Privitor la cel de-al doilea termen, pentru Nichita Ana nu încapе îndoială că este un text pur fantastic, mai mult decât atât are o semnificație mult mai largă depășind sfera folclorului, putând desemna o relatare neadevărată, scornită a unei persoane sau chiar o bârfă răutăcioasă. *Зна'тна што ана' ни пра'уда(...)* (Este clar că nu e adevărat).*

Un răspuns total diferit l-am primit la aceeași întrebare de la Feofil Vasilina, care este legătura între cele două cuvinte *ска́ска* (*каска*) și *ба́сня*: *Ба́сня – кра́тка, кра́ткая пауао́рка ба́сня адна́, а ска́ска дли́нная, расска́з како́й-то. Как ади́н приме́р, ф ска́ски быва́ють. А ба́сня то́же так приме́р чилаве́ку ну то́лька што кра́ткыя. (Басня este scurtă, o relatare scurtă, iar сказка este lungă, o anumită povestire. Ca un fel de model existențial. Iar басня este tot un model pentru om, dar numai că este scurtă).* Dimensiunea este singura deosebire pe care Feofil Vasilina o găsește între cei doi termeni.

III. CONCLUZII

Unii cercetători consideră că adaptarea culturală nu duce la o mai mare dezvoltare a formelor culturale, iar în urma acestui fenomen de adaptare, nu ar trebui să judecăm aspru lucrurile sau să îl interpretăm ca pe un regres cultural. Fiecare cultură, fie ea etnică sau confesională, se receptează ca un sistem autoorganizatoric și de aceea este considerat autoevaluativ. Cultura staroveră este un asemenea tip de cultură. Dar, în același timp, una din funcțiile oricărei culturi este funcția de adaptare, care alături de tradiționalism aduce și inovații. În perioada sovietică funcția de adaptare în cultura staroverilor a fost mult mai bine exprimată în Rusia unde regimul comunist a aplicat măsuri de anihilare a tradiției, mult mai drastice decât în celelate țări în care s-a stabilit majoritatea staroverilor, în cazul nostru România, care a oferit acestora o libertate mult mai mare de manifestare a culturii naționale, ceea ce a favorizat nu o accelerare ci o reducere a acestei funcții de adaptare culturală.

De ce este necesar să ne îndreptăm atenția asupra acelor colonii de ruși, când aproape tot ceea ce este înregistrat și auzit acolo este deja cuprins în culegerile clasice din secolele XVIII-XX? Tradițiile se pierd mai repede sau mai încet. Tocmai de aceea este iminentă descrierea lor actuală. Poate că peste zece sau douăzeci de ani totul se va pierde. Trebuie spus că nu ne interesează numai textul în sine, ci culegătorii de folclor al acestor meleaguri au putut constata ceea ce nu mai există pe pământul patriei mamă: un folclor în viață.

Există însă tendința naturală de transformare lentă și de dispariție a tradițiilor textelor artistice orale și aceasta din cauza schimbărilor radicale din viața de zi cu zi ale populației din sate și a influenței modernismului. Aproape fiecare persoană anchetată, în timpul înregistrărilor audio, s-a oprit cel puțin o dată declarând că nu mai ține minte un anumit fragment din textul interpretat. Acesta este un aspect destul de dureros și o dovadă că viața culturală orală și-a încetinit ritmul. Și aceasta întrucât anii 50-60 pentru lipovenii din România au devenit un prag când a început procesul de dispersare a tradițiilor. În fiecare țară în care se găsesc enclave de staroveri au existat circumstanțe specifice ale fenomenului în cauză, însă există și unul comun și anume modernizarea vieții laice și atenuarea credinței.

Rămânem totuși la ideea că staroverii au adus cu sine pe aceste noi pământuri o cultură populară uriașă, neprețuită, nu pe hârtie, nu în cărți, ci în memorie și inimă.

Și nu vorbim numai de cântece, basme, molifte, dar și de o serie de obiceiuri și ritualuri, care, luate toate la un loc, au reușit să creeze încă o dată Universul Rus.

BIBLIOGRAFIE

БАХТИН, *Некоторые итоги...*: БАХТИН, В.С., *Некоторые итоги фольклорных экспедиций в русские старообрядческие поселения Польши, Румынии, Болгарии и Монголии (1969-1992)* // *Skupinska staroobrzędowcow w Europie, Azji I Ameryce: Ich miejsce I tradycje we współczesnym świecie*, Warszawa, 1994.

ИВАНОВ, *Русские...*: ИВАНОВ, В.В., *Русские народные говоры*, Москва, 1957.

НИКИТИНА, С.Е., *Устная...*: НИКИТИНА, С.Е., *Устная традиция в народной культуре русского населения Верхотамья* // *Русские письменные и устные традиции и духовная культура*, Москва, 1982.

Философская...: *Философская энциклопедия*, т. 5, М. 1970, с. 253.

Hoeningwald, Henry *A proposal for the study of folklinguistics* // *Sociolinguistics*, Paris, 1966.